

Lucija MAROVT*
dr. Aleš BIZJAK**

PREGLED AKTIVNOSTI POSVETOVANJA Z DÉLEŽNIKI V LETU 2008 PRI IZDELAVI STROKOVNIH PODLAG ZA PRIPRAVO NUV 2009 V SLOVENIJI

1. POVZETEK

Inštitut za vode Republike Slovenije je v letu 2008 s sodelovanjem Geološkega zavoda Slovenije ter zunanjimi strokovnjaki podjetja Consensus v okviru izdelave strokovnih podlag za pripravo načrtov upravljanja voda 2009 nadaljeval s procesom posvetovanja z déležniki na strokovni ravni. Posvetovanje je izvedel v obliki poglobljenih strokovnih posvetov na osmih območjih obdelave in analize vsebin, na katera je razdelil vodni območji Donave in Jadranskega morja, za kateri v Sloveniji pripravljamo načrt upravljanja voda 2009. Na strokovnih posvetih so z déležniki obravnavali vsebine področij dela upravljanja voda: varstva, urejanja in rabe voda za površinske in podzemne vode. V prispevku so predstavljena izhodišča za načrtovanje procesa posvetovanja v letu 2008, vsebinski sklopi strokovnih posvetov, na katerih je sodelovalo 219 udeležencev, oblika in način dela, ter rezultati vrednotenja déležnikov o strokovnih posvetih.

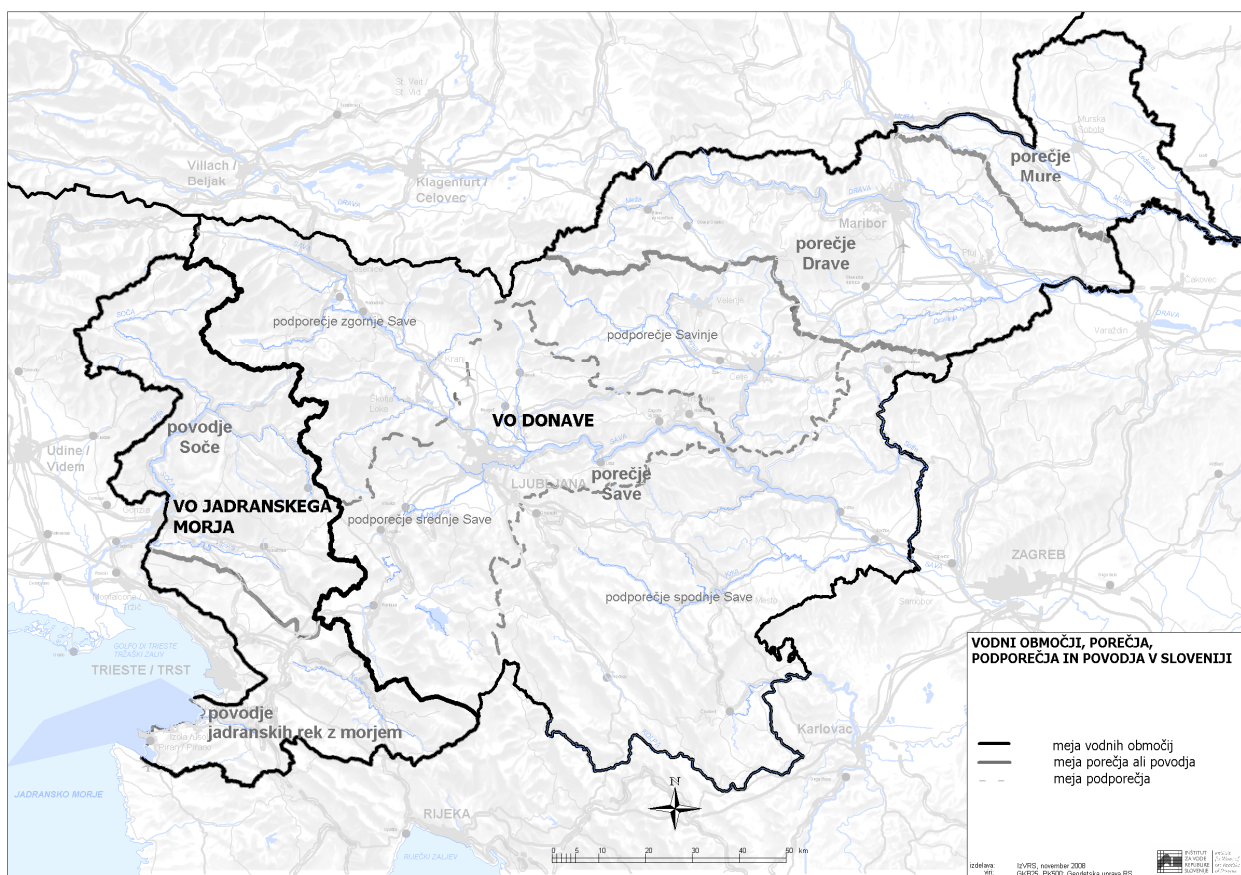
2. UGOTOVITVE POSVETOVANJA Z DÉLEŽNIKI V LETU 2007

Obveščanje in posvetovanje z déležniki sta pomemben sestavni del sodobnega vodnega načrtovanja. Inštitut za vode Republike Slovenije (v nadaljevanju: IZVRS) je v lanskem letu s sodelovanjem Geološkega zavoda Slovenije (v nadaljevanju: GeoZS) in s strokovno podporo zunanjih strokovnjakov iz podjetja Consensus začel postopek posvetovanja z deležniki pri izdelavi strokovnih podlag za načrte upravljanja voda 2009 (v nadaljevanju: NUV 2009), ki ju v Sloveniji pripravljamo ločeno za vodno območje (v nadaljevanju: VO) Donave in VOJadranskega morja. Zaradi vsebinske in organizacijske zahtevnosti sta IZVRS in GeoZS določila osem območij obdelave vsebin in izvajanja posvetovanja. VO Donave je razdeljeno na: porečje Mure, porečje Drave ter podporečja Savinje, zgornje Save, srednje Save in spodnje Save kot del porečja Save. VO Jadranskega morja pa je razdeljeno na povodje Soče in povodje jadranskih rek z morjem (glej Zemljevid 1).

Analiza rezultatov lanske letne delavnice, še posebej interaktivnega dela po skupinah, v katerem so udeleženci komentirali in dopolnjevali vnaprej pripravljene vsebine po posameznih porečjih, podporečjih in povodjih, so pokazali, da je posvetovanje z déležniki na strokovni ravni potrebno in koristno za zagotavljanje interdisciplinarnosti in celovitosti vsebin, kot jih predpisujejo načela sodobnega upravljanja voda in vodnega načrtovanja. Poleg tega so udeleženci delavnice v zaključnem vprašalniku pozitivno ocenili vsebine in metode dela ter izrazili pripravljenost za sodelovanje pri nadaljnji izdelavi strokovnih podlag NUV.

* Lucija MAROVT, Consensus, komunikacije za odgovorno družbo d.o.o., Tomšičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

** dr. Aleš BIZJAK, univ. dipl. inž. kraj. arh., Inštitut za vode Republike Slovenije, Hajdrihova 28/c, 1000 Ljubljana

Zemljevid 1: Vodni območji, porečja, podporečja in povodja v Sloveniji.

Ugotovitve posvetovanja z déležniki na strokovni ravni v letu 2007 so predstavljale temeljna izhodišča za načrtovanje procesa posvetovanja v letu 2008:

- vzpostavitev procesa posvetovanja z déležniki je prepoznano kot pomemben sestavni del izdelave strokovnih podlag za NUV 2009,
- za dolgoročno izvajanje posvetovanja na strokovni ravni je potrebno déležnike seznanjati s postopkom priprave NUV,
- načelo celovitosti pri posvetovanju na strokovni ravni zagotavlja obravnavanje in analiziranje vsebin tako za površinske kot za podzemne vode,
- za učinkovito izvajanje posvetovanja je potrebno déležnike seznanjati z njihovo vlogo pri izdelavi strokovnih podlag za NUV 2009,
- déležniki v lokalnem okolju podrobneje spremljajo in poznajo značilnosti posameznega porečja, podporečja in povodja tako za področje površinskih kot za področje podzemnih voda,
- pri delu na posameznem porečju, podporečju in povodju je mogoče hitreje zaznati raven znanja in poznavanja vsebin ter postopka priprave NUV,
- v letu 2008 je potrebno nadgraditi vzpostavljeni proces posvetovanja z déležniki, pri čemer je potrebno ohraniti vzpostavljeni koncept dela po posameznem porečju, podporečju in povodju.

3. IZZIVI POSVETOVANJA Z DÉLEŽNIKI NA MEDINSTITUCIONALNI RAVNI

Za pripravo strokovnih vsebin za potrebe izvajanja vodnega načrtovanja sta zadolžena IzVRS za površinske in GeoZS za podzemne vode, ki sta v preteklosti vsebine obravnavala ločeno. Zato je ena temeljnih izkušenj začetega postopka sodelovanja z déležniki v letu 2007 vzpostavitev sodelovanja dveh strokovnih institucij, kar zagotavlja celovitejši vodnonačrtovalski proces in izdelavo strokovnih podlag za NUV.

Pri načrtovanju in izvajanju procesa posvetovanja z déležniki na strokovni ravni sta se instituciji soočili s številnimi izzivi. Ti so:

- za Slovenijo je na splošno značilna nižja raven kulture sodelovanja in spodbujanja dialoga med déležniki in na splošno v širši javnosti,
- dosedanje izkušnje obveščanja in sodelovanja z déležniki pri upravljanju voda so bile pomanjkljive, ker so se nanašale le na manjša območja obdelave (npr. vodotoke ali dele vodotokov) oziroma na specifična lokalna ali okoljevarstvena vprašanja,
- dosednji pristop ni bil celovit, temveč je bil omejen na specializirana področja upravljanja voda, strokovnjaki so vsebine usklajevali le pri posameznih projektih (npr. zagotavljanje poplavne varnosti),
- celovitost pristopa ni bila zagotovljena zaradi pomanjkanja interdisciplinarnosti, saj niso bili vključeni déležniki z drugih strokovnih področij, ki so povezane z različnimi vidiki upravljanja voda (npr. poselitev, kmetijstvo, energetika, promet, industrija, ribištvo),
- déležniki z različnih strokovnih področij doslej niso bili dovolj in ustrezno seznanjeni o njihovi potencialni vlogi pri pripravi in izvajanju vsebin upravljanja voda,
- vodnonačrtovalski proces je potrebno izvajati za površinske in podzemne vode na predpisanih administrativnih enotah načrtovanja, to so vodna območja, ki pa se razlikujejo po hidroloških, geografskih, naravnih, pa tudi družbenih in kulturnih specifikah med déležniki in širšo javnostjo,
- IzVRS in GeoZS sta kot prvi instituciji začeli vzpostavljati sodelovanje, prenos informacij in znanja za izdelavo strokovnih podlag za NUV 2009.

4. OPREDELITEV PROCESA POSVETOVANJA Z DÉLEŽNIKI V LETU 2008

4.1. Namen in cilji

Namen procesa posvetovanja v letu 2008 je nadgradnja sodelovanja z déležniki iz leta 2007 in njihova vključitev v strokovni del vodnonačrtovalskega procesa, ki se nanaša na njihovo okolje, to je na porečje, podporečje in povodje. Osrednje vsebine v letu 2008 je predstavljala izdelava strokovnih podlag za programe stroškovno učinkovitih ukrepov, zato sta IzVRS in GeoZS kot cilje posvetovanja z déležniki v letu 2008 določila:

- osvežiti znanje in doseči razumevanje med déležniki na posameznih porečjih in povodjih, da so osnovne enote obdelave vodna telesa površinske vode (v nadaljevanju: VTPV) in vodna telesa podzemne vode (v nadaljevanju: VTPodV),
- predstaviti pomen integralnega upravljanja voda,
- predstaviti načrtovalski postopek kot proces, ki z vsebinami in programi ukrepov uresničuje načela celovitosti obravnave površinskih in podzemnih voda, načrt pa zgolj kot pomemben in predvsem sektorski tehnični dokument;
- poskrbeti za dvosmerno izmenjavo znanj in informacij o procesu načrtovanja in aktualnim stanjem na terenu,
- obravnavati strokovni predlog programa ukrepov, ne pa tudi vidike ekonomskih presoj ukrepov in določevanja sektorjev kot izvora problemov po načelu »onesnaževalec plača«,
- pridobiti ostala nova znanja in informacije, potrebna za izdelavo strokovnega predloga programov stroškovno učinkovitih ukrepov za VTPV in VTPodV,
- povišati raven obveščenosti in razumevanja načrtovalskih vsebin med déležniki na porečjih, podporečjih in povodjih.

4.2. Déležniki

Prvi korak pred procesom posvetovanjem predstavlja identifikacija skupin déležnikov ter nabor konkretnih organizacij in posameznikov za sodelovanje v procesu za vsako porečje, podporečje in povodje posebej. K sodelovanju so bili povabljeni predstavniki (organizacije in posamezniki) z naslednjih področij :

- vodarstvo,
- kmetijstvo,
- gozdarstvo,
- naravovarstvo,

- ribištvo,
- energetika,
- urbanizem,
- zdravje,
- gospodarstvo,
- promet,
- turizem itd.

Na vsakem porečju, podporečju in povodju so nabor déležnikov sestavljali predstavniki javnih zavodov, znanstvenih ustanov, strokovnih združenj, regionalnih razvojnih agencij, gospodarskih javnih služb, vodnogospodarskih podjetij, organizacij in drugih, ki se na kakršenkoli način z vodo poklicno ukvarjajo ali pa so njihovi poslovni interesi povezani z rabo vode. Med vabljenimi déležniki so bile tudi okoljske nevladne organizacije.

4.3. Vsebine posvetovanja

Glede na to, da sta IzVRS in GeoZS izdelala strokovni predlog programa stroškovno učinkovitih ukrepov (v nadaljevanju: PSUU) na vodno telo natančno, je bilo posvetovanje z déležniki na strokovni ravni v letu 2008 vsebinsko še natančneje razdelano in poglobljeno. Vsebine za pripravo PSUU so bile na vsakem porečju, podporečju in povodju razdeljene na tri strokovna področja dela:

- a) varstveni vidiki upravljanja voda,
- b) urejanje voda in
- c) raba voda.

Zato sta IzVRS in GeoZS pred začetkom izvajanja aktivnosti posvetovanja z déležniki identificirala naslednja ključna vprašanja, ki so jih strokovnjaki obeh institucij poleg metodoloških vsebin in predstavitev generičnih seznamov ukrepov (več v podpoglavju 5.2. »Struktura strokovnih posvetov«) obravnavali v procesu posvetovanja:

- Kateri dodatni ukrepi, razen predlaganih v strokovnem predlogu na posameznem porečju, podporečju in povodju, so potrebni na področju varstvenih vidikov upravljanja voda?
- Kateri dodatni ukrepi, razen predlaganih v strokovnem predlogu na posameznem porečju, podporečju in povodju, so potrebni na področju rabe voda?
- Kateri dodatni ukrepi, razen predlaganih v strokovnem predlogu na posameznem porečju, podporečju in povodju, so potrebni na področju urejanja voda?
- Kateri dodatni ukrepi, razen predlaganih, so še potrebni na področju varstva podzemnih voda?

5. IZVAJANJE AKTIVNOSTI POSVETOVANJA V LETU 2008

5.1. Oblika aktivnosti in število udeležencev

IzVRS in GeoZS sta skladno s cilji in vsebinami dela izvedla aktivnosti ločeno po območjih obdelave (porečje, podporečje, povodje) z izbranimi skupinami déležnikov v obliki poglobljenih strokovnih posvetov, ki so potekali kot geografsko in časovno ločeni dogodki na osmih porečjih, podporečjih in povodjih v Sloveniji. Na osmih strokovnih posvetih je sodelovalo 219 udeležencev.

vodno območje	porečje, podporečje, povodje	število udeležencev
Donava	Mura	26
	Drava	31
	Savinja	23
	zgornja Sava	27
	srednja Sava	32
	spodnja Sava	23
Jadransko morje	Soča	33
	Jadranske reke z morjem	24
Skupaj:		219

Preglednica 1: Število udeležencev posameznega strokovnega posveta.

5.2. Struktura strokovnih posvetov

Vsak strokovni posveti sta sestavljala dva osrednja, vsebinsko medsebojno prepletana sklopa:

- 1) uvod in predstavitev ter
- 2) interaktivni del z zaključkom.

	1) uvod in predstavitev	2) interaktivni del z zaključkom
Vsebine:	<ul style="list-style-type: none"> • pregled dela in vsebin v okviru priprave strokovnih predlogov pomembnih zadev upravljanja voda v letu 2007 • predstavitev vsebin in metodologije dela za izdelavo strokovnih predlogov programov ukrepov • predstavitev značilnosti posameznega porečja, podporečja in povodja kot izhodišča za obravnavo in analizo vsebin • predstavitev generičnega seznama ukrepov na posameznem porečju, podporečju in povodju 	<ul style="list-style-type: none"> • pregled in dopolnjevanje strokovnih predlogov PU in kartografskega gradiva za področje VTPV – varstveni vidiki upravljanja voda • pregled in dopolnjevanje strokovnih predlogov PU in kartografskega gradiva za področje VTPV – raba voda • pregled in dopolnjevanje strokovnih predlogov PU in kartografskega gradiva za področje VTPV – urejanje voda • pregled in dopolnjevanje strokovnih predlogov PU in kartografskega gradiva za področje VTPodV • razprava in pridobivanje povratnih informacij o strokovnih predlogih PU • pregled rezultatov dela po postajah območjih obdelave • predstavitev nadaljnjega dela IzVRS in GeoZS • vprašalnik o zadovoljstvu udeležencev o vsebinah in načinu dela na strokovnem posvetu
Nosilci, sodelujoči:	<ul style="list-style-type: none"> • strokovnjaki IzVRS za posamezna področja dela • strokovnjaki GeoZS 	<ul style="list-style-type: none"> • déležniki / udeleženci posameznega strokovnega posveta • strokovnjaki IzVRS in GeoZS
Način dela:	<ul style="list-style-type: none"> • uvodna predstavitev • predstavitve vsebin po posameznih področjih dela za površinske vode • predstavitev vsebin za podzemne vode 	<ul style="list-style-type: none"> • delo v treh delovnih skupinah (varstveni vidiki upravljanja voda, urejanje voda, raba voda) za površinske in podzemne vode: vsak udeleženec je sodeloval v vseh treh skupinah • skupni povzetek dela po posameznih skupinah • zaključna predstavitev

Preglednica 2: Vsebine, nosilci in način dela v posameznem sklopu strokovnega posveta.

5.3. Delovna gradiva

IzVRS in GeoZS sta za vsak strokovni posvet pripravila ločena, posebna gradiva kot zbir vsebin za površinske in podzemne vode. Pravočasno prijavljeni udeleženci so gradiva prejeli nekaj dni pred posameznim strokovnim posvetom z namenom, da se vnaprej seznanijo s temeljnimi vsebinami in vnaprej oblikujejo vprašanja ter pripombe in komentarje, s čimer bo omogočeno vsebinsko poglobljeno in bolj učinkovito delo na strokovnem posvetu.

Delovna gradiva so sestavljali naslednji sklopi:

- splošno gradivo:
 - generični sezname ukrepov za področje varstveni vidiki, odpadnih voda,
 - generični sezname ukrepov za področje hidromorfologija,
 - generični sezname ukrepov za področje kmetijstvo,
 - generični sezname ukrepov za področje nevarne in prednostne snovi,
 - generični seznam ukrepov za področje raba voda,
 - generični seznam ukrepov za področje urejanje voda.
- separatno gradivo: strokovni predlog ukrepov za VTPV in VTPodV za predmetno območje obdelave,
- kartografsko gradivo za področja varstvo, raba, urejanje in podzemne vode za predmetno območje obdelave.

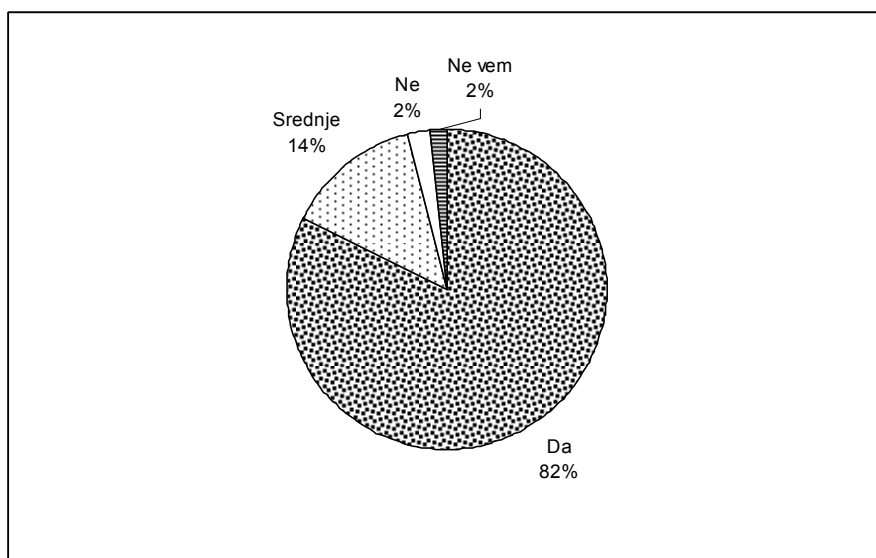
6. VREDNOTENJE VSEBIN STROKOVNIH POSVETOV IN NAČINA DELA

V zaključnem delu posameznega strokovnega posveta so poleg povzetka vsebin dela po treh delovnih skupinah (varstveni vidiki upravljanja voda, urejanje voda in raba voda) in napovedjo prihodnjih korakov izdelave strokovnih predlogov programov ukrepov udeleženci izpolnjevali zaključni vprašalnik, v katerem so ocenjevali različne vsebinske in organizacijske vidike posameznega strokovnega posveta, med drugim:

- zadostnost in kakovost podanih informacij o ciljih in postopku priprave NUV v Sloveniji,
- mnenje o NUV kot podlagi za učinkovito upravljanje voda,
- mnenje o strokovnem posvetu kot obliki za izmenjavo mnenj,
- splošno zadovoljstvo z vsebinami in predstavitvami metodologije,
- zadovoljstvo z interaktivnim delom po skupinah,
- ustreznost dolžine trajanja diskusije in interaktivnega dela ter
- organizacijska vidika srečanj: prostor in trajanje celotnega dogodka.

Na koncu so lahko dodali tudi različne komentarje, mnenje in predloge.

Udeleženci so vseh osem strokovnih posvetovanj na splošno ocenili pozitivno tako z vidika predstavljenih in obravnavanih vsebin kot tudi načina dela v interaktivnem delu. S predstavitvijo metodologije po treh področjih dela za površinske in podzemne vode je bilo zadovoljnih 69,2 % vprašanih, medtem ko je bilo 29,7 % vprašanih srednje zadovoljnih. Udeleženci so bili zadovoljni tudi z obliko in načinom dela na dogodku (rezultati so prikazani v Grafu 1).

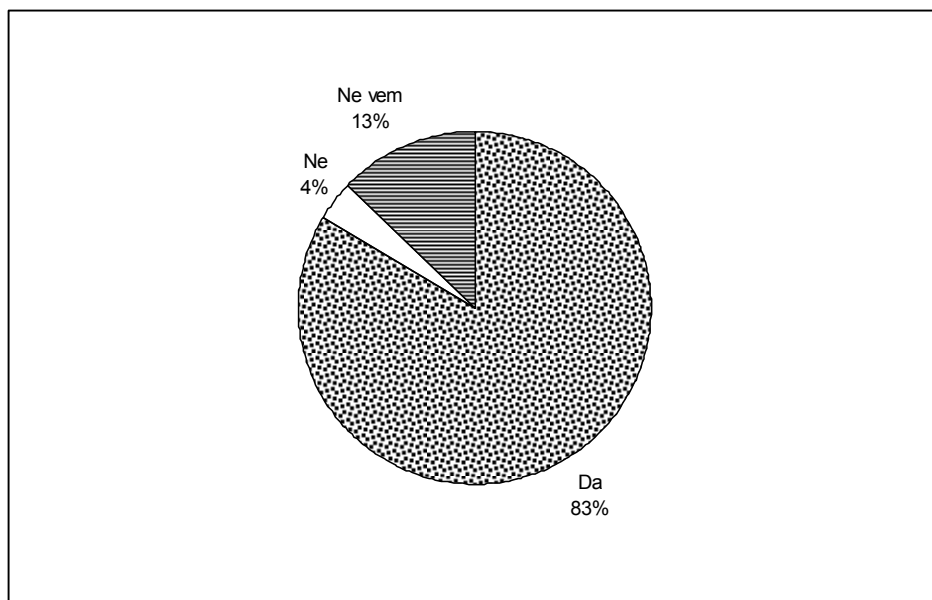

Graf 1. Izpolnjevanje vprašalnika o zadovoljstvu udeležencev z vsebinami in načinom dela na strokovnih posvetovanjih v letu 2008: Ocena strokovnega posveta kot primerne oblike posvetovanja o pripravi strokovnih podlag.

Zaključni vprašalnik o zadovoljstvu déležnikov v letu 2008 je omogočal primerjavo nekaterih rezultatov zaključnega vprašalnika delavnice 2007. Primer: raven zadovoljstva s predstavljenimi vsebinami je bila višja v primeru posvetovanja na lokalnem območju (na posvetovanjih 2008 je odgovor 'Da' in 'Srednje' izbralo 98,9 % anketiranih, leta 2007 pa je bilo takšnih 95,5 %). Splošna primerjava rezultatov iz leta 2007 in 2008 kaže, da je bila raven zadovoljstva na osmih strokovnih posvetih v letu 2008 višja kot v prejšnjem letu, kar je mogoče pripisati dejstvu, da déležniki podpirajo koncept ločenega dela po posameznih območjih obdelave (porečjih, podporečjih, povodjih). To so pogosto dodatno izrazili tudi v dodatnih komentarjih in pripombah na koncu vprašalnika.

7. PRIPRAVLJENOST DÉLEŽNIKOV ZA NADALJEVANJE SODELOVANJA

V zaključnem vprašalniku o vsebinah in načinu dela so udeleženci odgovarjali tudi na vprašanje, ali so pripravljeni sodelovati v nadaljnjem procesu izdelave strokovnih podlag za pripravo NUV 2009 v Sloveniji. Odgovori so prikazani v Grafu 2.

Graf 2. Izpolnjevanje vprašalnika o zadovoljstvu udeležencev z vsebinami in načinom dela na strokovnih posvetovanjih v letu 2008: pripravljenost déležnikov za sodelovanje v nadaljnjem vodnonačrtovalskem procesu.

83,6 % udeležencev strokovnih posvetovanj v letu 2008 je odgovorilo, da želi sodelovati pri nadaljnjem vodnonačrtovalskem procesu in pripravi načrtov upravljanja voda. Leta 2007 je na isto vprašanje pritrdilno odgovorilo 77,3 % vprašanih. Déležniki so zainteresirani za sodelovanje pri nadaljnjem vodnonačrtovalskem procesu in pripravi načrtov upravljanja voda, pri čemer večjo naklonjenost izkazujejo v primeru posvetovanj na lokalni ravni (povodja, porečja, podporečja).

8. ZAKLJUČEK

Eden temeljnih namenov priprave načrtov upravljanja voda na ravni evropske skupnosti je trajnostno upravljanje vodnih virov s ciljem doseganja dobrega stanja površinskih in podzemnih voda. Sodelovanje, ki sta ga vzpostavili dve strokovni instituciji, IzVRS in GeoZS, v Sloveniji pri izdelavi strokovnih podlag za pripravo NUV 2009, še posebej pri delu, ki se nanaša na posvetovanje z déležniki, predstavlja pomemben premik ne le pri vodnem načrtovanju, temveč nakazuje smer razvoja upravljanja voda. Do takšnega pristopa in načina dela so se pozitivno opredelili tudi déležniki, ki so v lanskem in letošnjem letu na kakršen koli način prispevali k izdelavi strokovnih podlag.

V prihodnjem letu bosta instituciji nadaljevali svoje delo, ki bo vsebinska dopolnitev letošnjega predloga programa stroškovno učinkovitih ukrepov – izdelavo strokovnih podlag stroškovno učinkovitih programov ukrepov za potrebe doseganja okoljskih ciljev na močno preoblikovanih vodnih telesih. Temu bosta prilagodila tudi aktivnosti posvetovanja z déležniki na strokovni ravni.

IzVRS in GeoZS sta letos poleg strokovnega predloga programa stroškovno učinkovitih ukrepov za dve vodni območji za površinske in podzemne vode izdelala tudi prvi strokovni predlog NUV 2009 za VO Donave in VO Jadranskega morja, ki ga bo potrebno v prihodnjih letih implementirati. Kabinetno, terensko in na strokovnih posvetih interaktivno določeni strokovni predlogi programov stroškovno učinkovitih ukrepov bodo v prihodnje predmet pravne in upravne verifikacije Ministrstva za okolje in prostor. Tako verificirani programi ukrepov bodo bistveni sestavni del načrtov upravljanja voda, operativni pa morajo postati najkasneje do 22. decembra 2012, to je tri leta pred koncem prvega načrtovalskega obdobja.

9. VIRI IN LITERATURA

BIZJAK, Aleš, DODIČ, Janez (2005). Močno preoblikovana vodna telesa. Določitevni test 2005 – 2009. 16. Mišičev vodarski dan 2005, zbornik referatov, Maribor.

CHAMBERS, Robert (2002). Participatory Workshops: A Sourcebook of 21 sets of Ideas and Activities. Earthscan Publications Ltd, London, UK.

Guidance Document on Public Participation: a Guidance on Public Participation in Relation to Water Framework Directive: Active Involvement, Consultation, and Public Access to Information, Annex 1 Techniques.

IzVRS in GeoZS (2007). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda: rezultati izpolnjevanja zaključnega vprašalnika o zadovoljstvu udeležencev po porečjih, podporečjih in povodjih.

IzVRS in GeoZS (2008). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda. Generični sezname ukrepov za področje odpadne vode: delovno gradivo za posvetovalna srečanja z déležniki na strokovni ravni.

IzVRS in GeoZS (2008). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda. Generični sezname ukrepov za področje hidromorfologija: delovno gradivo za posvetovalna srečanja z déležniki na strokovni ravni.

IzVRS in GeoZS (2008). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda. Generični sezname ukrepov za področje kmetijstvo: delovno gradivo za posvetovalna srečanja z déležniki na strokovni ravni.

IzVRS in GeoZS (2008). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda. Generični sezname ukrepov za področje nevarne in prednostne snovi: delovno gradivo za posvetovalna srečanja z déležniki na strokovni ravni.

IzVRS (2008). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda. Generični sezname ukrepov za področje rabe voda: delovno gradivo za posvetovalna srečanja z déležniki na strokovni ravni.

IzVRS (2008). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda. Generični sezname ukrepov za področje urejanja voda: delovno gradivo za posvetovalna srečanja z déležniki na strokovni ravni.

KOLMAN, Gregor, MELJO, Jana, MIKOŠ, Matjaž, BIZJAK, Aleš (2007). Prispevek k določitevniemu testu Sava Mavčiče – Medvode. 18. Mišičev vodarski dan 2007, zbornik referatov, Maribor.

KOLMAN, Gregor, MIKOŠ, Matjaž, BIZJAK, Aleš (2006). Vodna telesa in hidroenergetska raba. 17. *Mišičev vodarski dan 2006, zbornik referatov, Maribor.*

MAROV, Lucija, BIZJAK, Aleš (2007). Prve aktivnosti in izkušnje posvetovanja z deležniki pri pripravi strokovnih podlag NUV 2009 v Sloveniji. 18. *Mišičev vodarski dan 2007, zbornik referatov, Maribor.*

MAROV, Lucija, BIZJAK, Aleš (2008). Priprava strokovnih predlogov ukrepov za področja varstva, rabe in urejanja voda v načrtih upravljanja voda. Tehnični dokument za načrtovanje procesa posvetovanja in vsebinsko ter organizacijsko pripravo aktivnosti posvetovanja z deležniki na porečjih in povodjih v letu 2008.

MAROV, Lucija, BIZJAK, Aleš (2008). Approaches, methods and experiences of stakeholders' information and consultation in the preparation of River Basin Management Plans. Paper. 11th *International Specialised Conference on Watershed and River Basin Management, Budapest, Hungary.*

PEK DRAPAL, Darinka, MAROV, Lucija, STROSSER, Pierre (2005). Obveščanje, posvetovanje in vključevanje javnosti: implementacija slovenskega zakona o vodah in okvirne evropske vodne direktive. 16. *Mišičev vodarski dan 2005, zbornik referatov, Maribor.*

RIDDER, D., MOSTERT, E., WOLTERS, H. A. (2005). Learning together to manage together. Improving participation in water management. Project Harmonising Collaborative Planning (HARmoniCOP). *University of Osnabrück, Institute of Environmental System Research, Osnabrück, Nemčija.*

STROSSER, Pierre, WATSON, Drennan, MAROV, Lucija, PEK DRAPAL, Darinka (2006). Involving stakeholders and the public into river basin management planning. A practical handbook for supporting information, consultation and participation in river basin management planning in Slovenia. *Project for Technical Assistance for Developing River Basin Management Plan in Krka River sub-basin (Krka Pilot project), Ljubljana.*

The European Parliament and the Council (2000). Directive of the European Parliament and of the Council establishing a framework for Community action in the field of water policy, Bruselj, 18. julij 2000.

Uradni list RS (2002). Zakon o vodah (ZV-1), Uradni list RS, št. 67/02, str. 7648, Ljubljana

Uradni list RS (2008): Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah (ZV-1A), Uradni list RS, št. 57/2008, str. 6199, Ljubljana